REDAKTIONEEL

Dat moderne technieken hebben toegeslagen op het terrein van uw en mijn hobby blijkt nog maar eens duidelijk uit dit nummer van ons verenigingsblad De Sneuper. In de aflevering van onze vervolgserie "Zoektocht" legt Postma uit hoe hij, via een CR-Rom, aan telefoonnumers van reeds lang geleden geëmigreerde familie in Amerika kwam. Ook Holwerda uit Metslawier heeft weer een bijdrage: via zijn modem heeft hij een groot aantal genealogische gegevens "gedownload". En staat er bij velen van u niet een computer op de hobbykamer waarop, naast een tekstverwerker, ook het onvolprezen genealogieprogramma Hazadata geïnstalleerd is? Moge ik u tenslotte wijzen op de fiches van de Nedergerechten van de gemeenten Dokkum en Ameland en, sinds kort, Oost- en Westdongeradeel, welke dmv een fichesapparaat op de leeszaal van het Streekarchivariaat aan de Rondweg te Dokkum te raadplegen zijn, dan is het u duidelijk dat moderne techniek niet meer weg te denken is uit onze hobby.
In dit nummer vindt u een aantal opdrachten besproken welke de laatste tijd door enkele leden verwerkt zijn nav de EXPO te Oosternijkerk. De verwerking van deze opdrachten gaat niet snel omdat er maar een aantal leden aan deze opdrachten werkt Doe ook eens iets voor de vereniging, immers de opdrachten leveren geld op, en neem een opdracht voor uw rekening!
De heer Medema vraagt medewerkers voor het belangrijke projekt "invoering huwelijksakten". Dit provinciale projekt kan van grote betekenis worden voor elke genealoog omdat moderne technieken (alweer!) de mogelijkheid openen om bij voltooiing van het projekt familienamen over de gehele provincie te zoeken waardoor tijdrovend onderzoek per gemeente achterwege kan blijven.
Naast de gebruikelijke medewerkers vindt u deze keer de eerste bijdrage van de heer Meems over de familie Ruisch. Leden van deze van oorsprong adellijke familie kwamen na 1700 in Engwierum en Ee terecht en tot onze tijd toe hebben ze er gewoond. Verdere bijdragen over deze familie kunt u nog verwachten.
Omdat een aantal vaste auteurs "aan het eind van hun Latijn" zijn wat bijdragen betreft, doet de redaktie een dringend beroep op u om ook eens een bijdrage in ons verenigingsblad te plaatsen. Had de redaktie het afgelopen jaar steeds genoeg artikelen voor een volgend nummer op voorraad, dat is nu niet meer het geval. Gaarne uw medewerking.

RT

BESTUURLIJK

Van de Voorzitter (a.i.),

Na de vakantie pakken we de draad weer op en zijn de vergadering van 19 oktober a.s. met een schitterende lezing aan het voorbereiden. Wij zijn er zeker van dat het u zal verrijken en helpen met uw onderzoek.
Wij verlangen ook naar versterking van ons bestuur en hopen dat er enkele van u ernstig zullen overwegen om een bestuurlijke taak op u te nemen.

Vergadering van onze vereniging:
Datum: 19 oktober 1995
Tijd: 19.30 u. precies
Plaats: Snookercentrum Legeweg 33, Dokkum.

AGENDA:
1. Opening + welkom.
2. De voorzitter (a.i.) stelt zich voor.
3. Bestuurszaken: met verkiezing penningmeester en aanstellen kascommissie.
4. Aanstelling van archiefbeheerder van de vereniging.
5. Verzoek van archivaris dhr. A. Medema om het Lauwersmeerarchief alsnog te schenken.
6. Zaken van de redaktie.
7. Rondvraag.
8. Sluiting en Pauze (21 uur).
9. Lezing van drs. Joh. Frieswijk over: mogelijke problemen bij archiefonderzoek van 19de en 20ste eeuwse archieven en de interpretatie ervan.

LEDENNIEUWS

We zijn blij dat we ook deze keer weer een viertal leden mogen verwelkomen, die allemaal een passieve of aktieve interresse hebben in de historie van familie of regio.
We hopen dat onze vereniging een rol kan spelen in de uitbreiding van die interresse en samen met de andere leden datgene kan uitstralen wat de Vereniging van Archiefonderzoekers beoogt.
We heten welkom:
no 142. DHR. W. de BOER, BROKMUI 60, 9101 EX DOKKUM.
no 143. DHR. G.B. BECKERS, IEPENLAAN 42, 9103 RL DOKKUM.
no 144. DHR. B.K.vd VEEN, v.ACHTENVELTSTRAAT 10, 7203 CG ZUTPHEN. tel: 05750-43560.
no 145. DHR. P.F.VISSER, MECKEMA 24, 9291 MN, KOLLUM.

Onderwerpen:
no 142,143 en 144 streekgeschiedenis, volkshistorie enz.
no 145 familiegeschiedenis.

Adreswijziging: dhr. L.J.Bergema, Lieuwenburg 121, 8925 CJ Leeuwarden. tel: 058-2661110.

Aanvragen voor oude nummers of extra exemplaren van "de Sneuper" uitsluitend schriftelijk via de redactie.

Denkt U om de LEDENVERGADERING op 19 okt. a.s.?

---

adv. Voor liefhebbers beschikbaar copie van de eerste KADASTRALE KAART van DOKKUM (1832)

Bij de redactie schriftelijk te bestellen of door overmaking van f 17.50 p/ex incl. porto op rek.nr. 29.67.51.413 Friesland Bank Dokkum t.n.v. redactie commissie "de Sneuper".

Er wordt bij deze aan het geëerd Publiek bekend gemaakt, dat de ondergeteekende met den 12 Mei 1830 is komen wonen te Deinum, daar hij zijne praktijk zoo wel in het Verlossen als Genezen der Koeijen en Paarden gedenkt uit te oefenen, zoo als hij zulks reeds 36 jaren te Tzum heeft uitgevoerd, en met een goed succes gedreven; is gelogeerd in no. 37, aldaar; belooft eene prompte behandeling, en zal zich alle Donderdagen (weder en omstandigheid zulks toelatende) in de Roskam te Franeker laten vinden, 's middags van 12 tot 1 ure; dit tot narigt voor de belanghebbenden.
DOUWE J. DE VRIES, *gepatenteerde Vee-Arts te Deinum.*
NB. *Herstelt ook alle bedorvene Runderen.*

VRIJWILLIGERSPROJEKT COMPUTERINVOER NAMEN UIT HUWELIJKSAKTEN

A. Medema

Het Rijksarchief in Friesland heeft het idee opgepakt om de namen van de gehuwden in de provincie Friesland, rechtstreeks vanuit de akten, in te voeren in een centraal D-Base-bestand.
Voor de genealogische onderzoeker biedt dit de mogelijkheid om, na afronding van het projekt, te zoeken op familienaam over de gehele provincie. Dit is een belangrijke stap vooruit voor wat betreft de effectiviteit van het genealogisch onderzoek.
Thans zijn over de gehele provincie vrijwilligers druk doende met de invoer van de gegevens die vervolgens door middel van diskettes op het Rijksarchief worden aangeleverd, waar ze, na uniformering, in het centrale bestand worden verwerkt. De resultaten van dit alles zullen, tenminste waar het ons werkgebied (Dongeradeel, Ameland en Schiermonnikoog) betreft, op onze studiezaal ter beschikking van het publiek worden gesteld. Voor de gegevens over de gehele provincie valt wellicht een modemverbinding met het Rijksarchief te overwegen.
Uiteraard werkt ook het streekarchivariaat mee aan dit projekt. Momenteel houden enkele medewerkers zich hier op gezette tijden mee bezig. De voortgang van het werk is echter van dien aard dat de inzet van vrijwilligers een zeer gewenste zaak moet worden geacht.
Vandaar dat wij een beroep doen op de Vereniging van Archiefonderzoekers om medewerking aan dit projekt te verlenen. Te meer daar het streven er op is gericht om per 1 januari 1996 de invoer compleet te hebben.
De stand van werkzaamheden is momenteel de volgende:
ingevoerd zijn:
- de huwelijksakten van Oostdongeradeel, 1811 - ca. 1903
- een aantal huwelijksakten van Westdongeradeel, naar ik meen tot ca. 1840.

Nog te bewerken:
- de huwelijksakten van Oostdongeradeel, ca. 1903 - 1942
- de huwelijksakten van Westdongeradeel, ca. 1840 - 1942
- de huwelijksakten van Ameland, 1811 - 1942
- de huwelijksakten van Schiermonnikoog, ca. 1815 - 1942
- de huwelijksakten van Dokkum, 1811 - 1942

Bij de invoer wordt gebruik gemaakt van het tekstverwerkingsprogramma WP 5.1. Een duidelijke instruktie is aanwezig. Bovendien hebben wij een laptop-computer van het gemeentehuis van Dongeradeel te leen, zodat de werkzaamheden geregeld voortgang kunnen vinden en vindt overleg plaats met het Rijksarchief over de inleen van nóg een computer.
Bij het streekarchivariaat is op maandagochtend en op dinsdagavond een computer "onbemensd". Graag willen wij in contact komen met personen die naast tijd beschikken over enige vaardigheid in het omgaan met de computer en in staat zijn om accuraat te werken.
Misschien is ook iemand bereid om zijn/haar computer voor dit doel beschikbaar te stellen....
De tijdsduur van het projekt wordt mee ingegeven door de datum 1-1-1996. Overigens is het erg moeilijk om een exacte duur aan te geven, omdat de één nu eenmaal sneller kan werken dan de ander. Het begrip kwaliteit speelt hier natuurlijk eveneens een rol.
Kortom wie heeft interesse?
Tenslotte valt nog te melden dat er ook dergelijke plannen zijn ten aanzien van de geboorte- en overlijdensakten. Werk genoeg aan de winkel....
Overigens wel werk dat bij genealogisch onderzoek een gigantische tijdsbesparing zal opleveren.

CIRQUE OLYMPIQUE.

De Heer F. E. BLONDIN, continueert alle avonden in zijn wel ingerigt rond Gebouw, staande op den Dwinger bij de Wirdumerpoort, te geven, door zijn bijzonder groot *PAARDENRIJDERS GEZELSCHAP*, variëerende stukken, waaronder:

1. De ontmoeting der twee Vrienden of de Verdediging en Overwinning van de Nederlandsche Vlag, groote en buitengewone Batallie manœvre, te voet en te paard, voorgevallen bij Antwerpen. Deze zoo onvergelijkelijke voorstelling is te 's Gravenhage, Leijden, Deventer en Harlingen met voorbeeldeloos genoegen gegeven.
2. Zephier en Cupido of het Non plus Ultra.
3. L'arabe et son Courrier.
4. Claudius Civilis of de Onverwinbare.
5. De geketende Slaaf, *door den Heer Filip.*
6. De Koninklijke Post, met 8 paarden, *door den Heer Fourcaux.*

Het overige als daarvan zijnd Programma.

De Directie vleit zich, dat de getuigenis van degenen, die hen reeds met hun bezoek hebben vereerd, voldoende is, tot voorspraak, op dat ieder kome, om het door zijn Gezelschap en Paarden uitgevoerd wordende te bewonderen. De aanvang des avonds ten 9 ure.

F. E. BLONDIN, *Directeur.*

Plaatsen kunnen besproken worden aan het Bureau van het Gebouw, van 's morgens 9 tot 's namiddags 4 uren, tegen betaling van 10 cents.

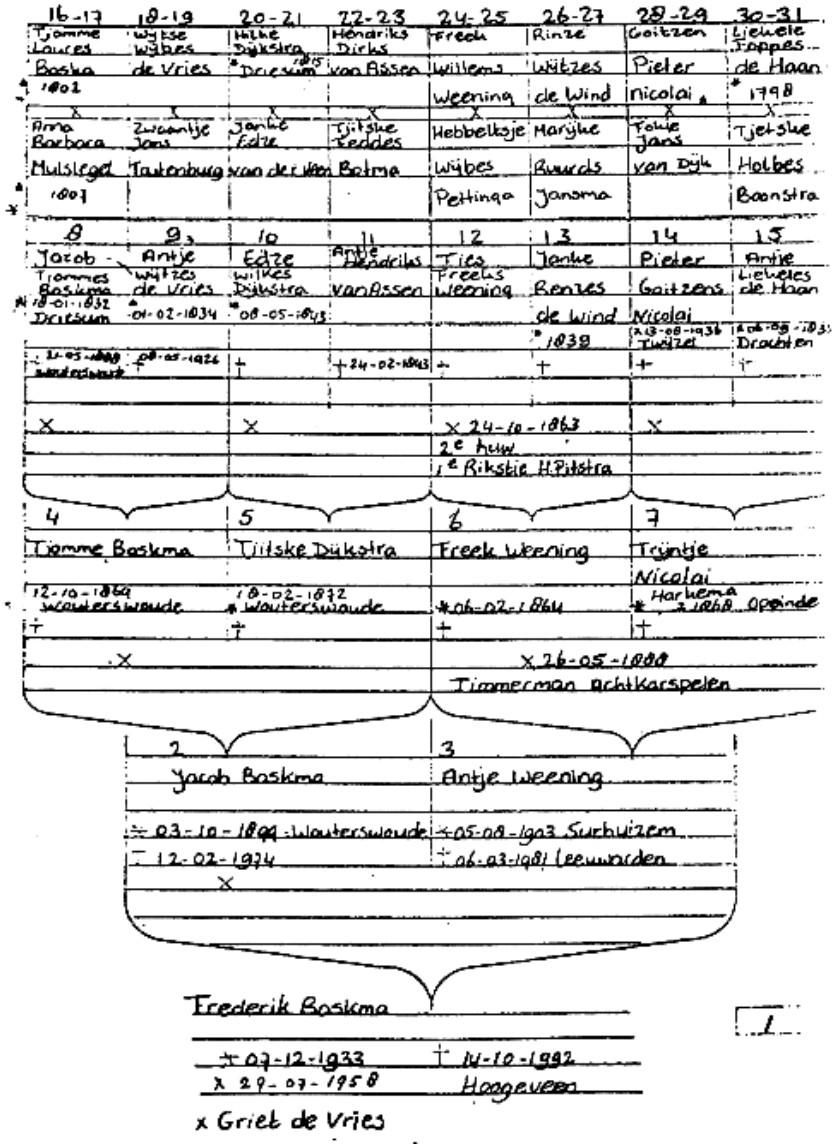

VAN DER WERF(F) - DOKKUM (9)

D. v. d. Werff

Van der Werf(f) vóór 1811.
De familie van JOGCHUM HENDRIKS 6.

In de archieven van Dokkum is de boedelbeschrijving bewaard gebleven van de erfenis van HENDRIK YSZAKS. Hieruit blijkt niet alleen de zeer grote rijkdom van deze Dokkumer scheepsbouwer, maar in deze beschrijving komen ook een groot aantal namen van schippers voor, die bij familie-onderzoek van belang kunnen zijn.

Dokkum, R.A. W 46.

Inventarisatieboek Dockum.

Inventarisatie ten sterfhuise van de Coopman Hendrik Ysaks gedaan, zooals den Boedel aldaar is bevonden op aangeéven van Antje Fransen, wed. op gedagte Hendrik Ysaks, die den Boel eedt is geremitteerd en op haar woord van eer aangenomen geeft alles getrouwelijk op te sullen geeven, willens nog weetens niets te verswijgen en in alles ter goeden trouwe te zullen handelen vervolgens Tauxatie door de Cooplieden Albert Ballings en Horke Schonegevel en alle onpartijdigheid te doen ten overstaan van de Presiderende Burgem. Jan Minnes Backer en de Secretaris B.Suderbaan en bij weeten van de Coopman Ysak Hendriks om uit te vinden of en hoe veel overgewonnen dan ondergeteert, bij verders scheidinge en deelinge tussen opgedagte Wed. van Hendrik Ysaks en den Coopman Ysak Hendriks den 19 Maart 1779.

1e Kapittel.
Hoe alles ten sterfhuise bevonden is.

1e
Een Huisinge en Hellinge door de Coopman Hendrik Ysaks bewoont en gebruikt.

2e
Een timmerhuis ten oosten van de Huisinge eeven gemelt.

3e
Een Huisinge aan het Bolwerk benoorden de Suiderlijnbaan

met Timmerhuis daarbij sijnde,
tesamen aan Ysak Hendriks gelegateerd
nr. 1,2,3. 4600= =

4e
Een Huisinge en Brouwerije op de Dijk te Dockum
ddor Focke Hemkes als Huurder gebruikt (Het Paard)

5e
Een Huisinge en Stallinge, + tuin annexis door
Ypke Douwes als huurder gebruikt (4 en 5 teasamen
getaxeerd) 2900= =

6e
Een Huisinge + tuin annexis door de wed. Hendrik
Ysaks bewoont 1300= =
Vastigheit 8800= =

2e Capittel: Rederij of Portie
Tegoeden aan derden
Boedel behorende

Seven twee en dartigste Portie in 't Coffeschip door Harmen Tobias gevoert getauxeerd op ca	787=10=
3/16 gedeelten in 't smakschip door Jacob Lubberts Veltkamp gevoert getauxeerd op	675= =
3/16 gedeelten in 't Coffeschip door Jan Gerrits Tjal gevoert getauxeerd op	1687=10=
1/16 part in 't smakschip door Evert Cornelis gevoert getauxeerd op	312=10=
1/16 gedeelte in 't smakschip door Jan Cornelis gevoert, getauxeerd op	200= =
3/32 parten van 't smakschip door Jan Jacobs de Groot gevoert, getauxeert op	450= =
1/8 gedeelte in 't smakschip door Haye Folkert bevaren, getauxeert op	400= =
3/32 gedeelten in 't smakschip door Onne Eilderts Vetter bevaren, getauxeerd op	450= =
1/16 part in 't Coffeschip door Jan Eilderts gevoert, getauxeert op	300= =
1/32 part in 't Coffeschip door Jacob Bodert gevoert, getauxeert op	512=10=
1/32 part in 't Coffeschip door Pytter Ages gevoert, getauxeert op	131= 5=
1/32 gedeelte in 't Coffeschip door Einte Jans bevaren, getauxeert op	131= 5=
1/16 part in 't smakschip door Christoffel ten Hoorn bevaren, getauxeert op	250= =
1/32 part in 't smakschip door Jan Jansen Ages gevoert, getauxeert op	100= =
1/32 gedeelte in 't Coffeschip door Jan Doedens gevoert, getauxeert op	125= =

Op schot 3/24 van 3/32	46=17= 8
11/64 en 1/256 parten in de Snik door Marten Brants bevaren, getauxeert op	211= 9=
Nog aan Capitaal weegens een op schot	129= 2=
intrest	5= 7=
7/32 gedeelten in 't verkogte Coffeschip door Jan Sytters Visser gevoert, met desselfs uitdelingen gestelt op	3325= =
	10230= 6= 8

Coopbrieven en reversalen
3e Capittel
Coopbrieven en betaalde reversalen van de helling begrepen in 't 1e Capittel der vastigheden onder nrs 1, 2 en 3
Een Coopbrief en betaalt reversaal relatijf tot de Huisinge en brouwerij Hiervoeren met nr 4 en 5
Een Coopbrief en betaalt reversaal betreffelijk de huisinge Hiervoren met nr 6.

Profijtelijke Brieven en Instrumenten
4e Capittel

Eltjen Clases Backer te Schiermonnikoog debet als resten meerdere somma wegens een Bijlbrief genoteerd met letter A aan Capitaal Principaal (?)	240=14=12
8½ maand intrest van 6 juny 1778 tot de 22 febry 1779	8=16=
Marten Teyes te Schiermonnikoog debet als reste meerdere somma volgens Bijlbrief geletterd met B aan Principaal	617= 3= 8
Douwe Meints van Schiermonnikoog Debet volgens Bijlbrief no C aan Principaal	615=16= 4
interesse tot de 22 febry 1779	43= 2=12
85=10= 8 interest, samengeteld	
Jan Troppes en Lammert Alberts de bont volgens Bijlbrief met letter D te Schiermonnikoog aan ppaal	400= 2=
14= 3= 4 intresse tot de sterfdag van de 22 febr opg als voren	14= 3= 4
Janneke Pytter van Schiermonnikoog debet volgens Bijbrief met E aan Capitaal	798= 2=12
27=17= 4 intresse als boven	27=17= 4
Wiggert Heins van Schiermonnikoog debet volgens Bijlbrief met letter F aan Capitaal	348=10=
12=13= intres als boven	12=13=
Wopke Gerrits van Schiermonnikoog volgens Bijlbrief met G aan ppaal	300= =
10=12= 8 intresse als boven	10=12= 8

Wopke Ijsbrants van Schiermonnikoog debet aan ppaal volgens Bijlbrief met letter H	275=16=
5=11= 8 intress als voren	5=11= 8
Jan Harmens Vitter van 't Eylande Noorderny debet volgens Bijlbrief met J aan ppaal	169=16=12
3= 7= 4 intres als boven	3= 7= 4
Jacob en Erbe Hilbrike Bas ã Norderny debet p. Bijlbrief met K aan ppaal	500= =
34= = 8 intres als boven	34= = 8
Halle Gerrits Vitter van de Just reste aan deese Boedel en de Coopman Ysak Hendriks te samen yder voor ½	
1030=10= ½	515= 5=
39=18= 2 intres als boven voor 't geheel 79=16= 4 : ½	39=18= 2
Roelof Jans van Zoutkampen debet aan 't regt van sesie op een Bijl en Touwbrief met M aan ppaal	150= =
4= 7= 8 intresse als boven	4= 7= 8
Jan Dyderts ã Groningen debet sessie op een Bijlbrief met letter N aan ppaal	314= =
14= 9= 4 intresse als boven	14= 9= 4
Harmen Tobias debet p. obligatie op 1/16 gedeelte van 't Koffeschip door hem zelfs gevoert met letter O aan ppaal	150= =
5=19= intres als boven	5=19=
IJ(s)brans Clases ã Schiermonnikoog rest aan deze Boedel volgens een algemene obligatie van Bijl Yser Zeil touw en gelevert rondhout de dato de 14 July 1774	
Boedels aandeel met P. is	252=16= 8
8= 8= 8 intres als boven	8= 8= 8
Focke Henkes cum uxore debent p. obligatie van den 6 april 1765 oorspronkelijk de getauxeerde Brouwers gereedschappen en materialen en arbeidsloon tot verbeteringen van gemeld Brouwersgereedschappen te samen volgens Obligatie met Q	922=12=
27= = intres als boven	27= =
Ysak Hendriks cum uxore debent p. obligatie van den 15 april 1776 aan ppaal met letter R	2000= =
105= = intres als voren	105= =
Deselve debent p. obligatie van den 9 September 1773 aan ppaal met letter S	4350= =
195=15= intres als voren	195=15=
Jan Jansen Helder debet p. obligatie van den 6 augustus 1777 met T aan ppaal	2000= =
35= = intresse als boven	35= =
Lijsbert Yedes Wed. Sjoek Fransen debet p. Hantschrift van den 26 May 1761 als rente	

meerdere sommen 200= =	
intresse betaalt	
Nog p. obligatie van den 16 maart 1775 debet een	
somma van 1200= =	1400= =
84= = intres	84= =
beide brieven genoteerd met V.	
Andries Meinderts Erven van Peeters debent p.	
obli^e van den 15 May 1776 met letter W aan ppaal	800= =
24= = intresse	24= =
Jan Jochems van der Werf te Dockum debet p.	
hantschrift van den 20 Maart 1775 ppaal letter Y.	200= =
7= = intres als voren	7= =
Sjoerd Feddes cum uxore debent p. hantschrift	
van den 4 november 1778 ppaal met letter Z	100= =
1= 3= intres als voren	1= 3=
Klaas Wytses debet als rest meerdere Somma p.	
hantschrift van den 28 October 1774 ppaal	
met letter AA	50= =
1= 3= intres als voren	1= 3=
Willem Sytses debet p. obligatie van 29 October	
1778 aan ppaal met letter BB	30= =
= 7= intres als voren	= 7=
Recapitulatie:	
Intressen 747= 6= 2	17508=15= 8
Nog een Recipistenlatte	
Van Burg. L.R.Sijnja groot	492= =
De Coopman H.Schonegevel debet volgens afrekening	
van assurantie op 't schip van Klaas Meyer	187=10=
	18188= 5= 8
Hierbij bovenstaande intressen ten somma van	747= 6= 2
	18936=11=10

Boekschulden
5e Capittel
Een boek in folio

Pag 21 Jan Freerks Matsmaker te Dockum debet	77= =
Pag 32 Pytter Feddes te Dockum debet	67= =
Pag 44 Jurjen Hettes in de Rottevalle debet	264= =
Pag 48 B.T.Halbertsma te Dockum debet	170= =
Pag 58 De Coopman Ysak Hendriks te Dokkum	4602=16=
Pag 61 Johannes Douwes te Oostermeer	1158= =
Pag 63 Jacob Nannes Wed op de Streek	450= =
Pag 65 Pytter Haykes te Dragten	148=10=
Pag 66 Hendrik Feddes timmerman te Dockum debet	27=16=

Pag 67 Pytter Jans te Holwert debet	22=10=
	6987=12=
23 Eiken en grenen balken tesamen getauxeerd op	1725= =
	8712=12=

6e Capittel
De inboelen en haar geraden sijn met wedersijts genoegen ongeinventariseert en ongetauxeert gebleven en heeft Hendrik Ysaks Wed^e daar af ontvangen bij een onderling accoort voor een

somma van	959= 3=
En de Coopman Ysak Hendriks heeft daar af overgenomen voor een somma van	298=16=
Hierna malkanderen bij Scheiding te valideren een Peerdwagen, kussen en al wat er bij behoort aan de meestbiedende, de coopman Ysak Hendriks toegestaan voor	130= =
Dus	1387=19=

7e Capittel
Gerede Penningen 3350= =

Recaputilatie:

1e Capittel	Vastigheeden	8800= =
2e Capittel	Scheepsportiën	10230= 6= 8
3e Capittel	Coop en betaalde revers brieven	
4e Capittel	Profijtelijke Brieven en Instrumenten met de intressen tot den 22 Febry 1779	18935=11=10
5e Capittel	Boekschulden en Coopmanschappen	8712=12=
6e Capittel	inboelen en huisgeraden	1387=19=
7e Capittel	gereede penningen	3350= =
		51416= 9= 2

DE KERTIERSTEAT FAN ELLE WILLEMS RUISCH.

J. Meems

Ruysch

Doopt Ingwierrum 24-5-1739. Stoarn te Ikkerwâld. Boer op de pleats "Brandgans" oan'e Sylsterwei te Dokkumer Nije Silen. Yn 1769 troud mei Janke Jacoba (Boersma). Yn'e tachtiger jierren hierde hy fan de grytman en grutgrûnbesitter P. Bergsma in flinke boupleats te Ikkerwâld. Dernjonken wie Ruisch ek noch ferfeanter fan berop.
De famylje Ruysch, Ruisch of ek wol Ruys is fan hege âlderdom. Hja binne ôfkomstich ût it sticht fan Utert. De skaainamme waard eartiids skreaun as Roesche of Rusche, wat betsjut fan roas. Sommige tûken fiere noch it âlde Ruysch-wapen yn sulver: in blauwe roas mei in gouden knop. Ruys de Beerenbrouck en de fam. Ruysch fan Amsterdam.
Van Leeuwen makke yn 1168 al melding fan in Floris Ruysch, dy't ûnder keizer Barbarossa as ridder en ealman mei Floris de tredde nei it Hillige Lân gie en fan biskop Baldewyn fan Utert it gouden Andreaskrûs krige, wat Floris Ruysch dan ek oannaam en fierde as nij wapen (gouden krûs op in read fjild). Dat wapen wurdt fierd troch de fam. Ruysch (sjoch Ned. Patriciaat, jrg. 2, Ruysch van Hoogschaarwoude, Schuit Ruys en Nienhuis Ruys).
De famylje Ruysch besiet trijehûndert jier lang it lânguod Pylsweerdt en foar koarter tiid Nieuweroord of Nienoord, de ridderhôfstêd Wagenstein, Wulverhorst en it hûs Den Eng. Ek besieten hja, lykas de measte adelike famyljes, in hûs yn'e stêd ntl. Ruyschenstein. Yn de 17e ieu sieten de folgjende famyljewapen yn de glêzen fan Ruyschenstein: Ruysch, Van Langen, Trinden, Droem, Van der Haar, Van der Meer, Van der Planck en Ingelmunster.

1. Elle Willems Ruisch, doopt 24-5-1739, ovl. Ikkerwâld 11-1-1818, boer Ingwierrum/Ikkerwâld.
2. Willem Casparis Ruysch, doopt Cuyck 21-2-1700, herbergier/kollekteur, ovl. 1741/42 Nijesilen ûnder Ingwierrum, troud 1729.
3. Geeske Elles, ovl. Ingwierrum foar 1755, troud (2) Ingwierrum Tjeerd Dirks master-timmerman.
4. Arnoldus Ruysch, doopt Utert 10-1-1657, belestingûntfanger yn it lân fan Cuyck, op 25-12-1690 mei attestaasje ût Oss nei Grave, ovl. 1-4-1729, troud Oss Geertruida fan Os, troud (2) Grave 1691.
5. Geertruyd de Quay, doopt Grave 10-3-1660, ovl. nei 14-5-1724.
6. Elle Duyes, doopt Aduard.
7. Geertien Meinderts, * Niekerk 14-12-1675, troud 7-8-1692.
8. Peter Ruysch, * 1628 Utert, troud 6-10-1646 Utert.
9. jfr. Syburch van Toornenburch van Reynestein.
10. Caspar de Quay, * 1634/35 Grave, troud 18-5-1659 Amsterdam.
11. Helene Evertsen van Wyck, * 1635/36 Amsterdam, troud (2) Huibert Budding.
12. Doeije Elles Saaksum, * 26-3-1650 Sûdhorn, mastersmid Aduard.
13. Grietje Iwema, * 23-3-1671 Sûdhorn.
14. Meindert Hindriks, keapman te Niekerk, * 19-9-1669 Niekerk, ovl. 28-8-1699 Grins.
15. Geeske Sywerts, * 5-11-1647 Sûdhorn, ovl. 23-9-1703 Niekerk.
16. Dirck Ruysch, * 12-11-1626 Gorichem, ovl. 1663 Utert, sied yn'e froedskip fan Utert.
17. Cunera van Griethuizen, besittings yn Wageningen û.o. de Muggenberch, ovl. nei 1747.
18. Elle Cornelis Saaksum.
20. Roelof Tymens.
21. Troud (1) Riemcke Jacoba Iwema 12-4-1629 Sûdhorn, (2) Niesje Eyssens 30-4-1637 Langwar.

PIJLSWEERD

Pijlsweerd was het centrum van de 14de-eeuwse ambachtsheerlijkheid aan de westzijde van de Vecht, een leen van de proosdij van St.-Jan. Het gebied van deze heerlijkheid, eertijds gelegen in een bocht van de Oude Vecht, strekte zich ongeveer uit tussen Hogenoord-Bemuurde Weerd-Daalse Dijk. Ook Zijdebalen lag op het oorspronkelijke grondgebied van Pijlsweerd. Het huis heeft vermoedelijk gelegen in de zuidhoek van het Noordse Park aan de Oude Pijlsweerdstraat bij de Oudenoord.
Uit de enig bekende tekening van het huis Pijlsweerd, mogelijk naar een 17de-eeuws origineel, valt af te leiden dat het complex behalve de gebruikelijke bijgebouwen ook een hoog poortgebouw omvatte dat geflankeerd werd door een veelhoekige traptoren en een zware ronde hoektoren, restanten van het heerlijk huis. Het is niet

duidelijk wat er met het complex is gebeurd. Het lijkt waarschijnlijk dat het is vervangen door een nieuw huis op oude fundamenten, dat in ieder geval in 1883 nog bestond.
De naam Pijlsweerd leeft nog voort in de woonwijk die hier later verrees.

WULVERHORST

Tussen Woerden en Linschoten ligt de oude riddermatige hofstede Wulverhorst aan de Cromwijkerwetering juist ten noorden van de kruising van de weg met het viaduct van Rijksweg 12.
Er staat een grote boerderij met inrijhek en een sierlijk washok boven het water gebouwd. Op het terrein vóór de boerderij zitten blijkbaar nog oude funderingen in de grond. In het vóórhuis van de boerderij is binnen een oude wapensteen ingemetseld.

Ferkocht troch ridder Gisebrecht Ruysch van Linschoten oan Ernst v.d. Horst yn 1341.

JEUGDHERINNERINGEN - 3

J. Broersma

Zo af en toe ga ik met m'n dochter een middagje winkelen. Onze vaste adressen zijn dan: Kien, Hema, Blokker; even in alle boetiekjes binnen lopen en natuurlijk even naar de Broodtrommel of Koffiepot. Al deze winkels en vele andere waren er vroeger niet. Men had toen vele kleine winkeltjes met een artikelenbranche.
In de Lange Oosterstraat had men de winkel van de Gebr. Stegewans (nu afgebroken). Op de Zijl (nu Friesland Bank) de winkel van de dames Stolte. De Rode Winkel zat vroeger in de Hoogstraat (nu Snuffel), een gezellige, grote, oude winkel. In de Hoogstraat de winkel van de gebr. Mellema, een oude, donkere, grote winkel (nu kledingzaak). In de Waagstraat de winkel van Mellema (nu Boetiek). Op de Breedstraat de winkel van Kingma, een lange winkel met twee toonbanken (nu Kooistra Kleding). Deze vijf winkels hadden textiel en verder band en knopen, dus van alles te koop (jammer, allemaal verdwenen!).
Voor kruidenierswaren kon men terecht bij Elzinga in de Gasthuisstraat (nu De Haan Hoorapparaten), Zijlstra en De Gruiter in de Waagstraat (nu kledingzaken), Piersma en Van Minnen broederlijk naast elkaar bij de Woudpoort (nu patatzaken). In de Vlasstraat was ook een kruidenierswinkel, de naam ben ik vergeten, evenals een kruidenierszaak in de Hoogstraat, misschien weet iemand dit nog.
Op de Wortelhaven een klein winkeltje van de dames Postma, hier werd veel op de pof gekocht (is nu een woonhuis). In de Nauwstraat de winkel van Kingma (nu Piet Talsma). Op de Koornmarkt de winkel van Bontekoe (nu Smallenbroek Kledingzaak). Allemaal verdwenen, opgeslokt door de grootwinkelbedrijven.
Slagers waren er ook in overvloed. V.d.Werf op de Kleine Breedstraat (nu bloemenwinkel Van Klaarbergen), slager Damsma op de hoek van De Fetze (nu videotheek), slager Kingma op De Fetze (nu leeg), slager Dijkstra in de Hoogstraat (nu leeg), slager De Jong in de Hoogstraat (nu Blokker), slager Schelwald in de Keppelstraat (nu antiekzaak), slager Kingma op de Vleesmarkt (nu woonhuis). Niets herinnert meer er aan dat dit eens een slagerij was. En dan Sije Visser op de hoek van het Karrepad,

deze verkocht vlees van de noodslachting. Men stond dan in de rij te wachten en vaak als men aan de beurt was, was het vlees op. Ik heb dit als kind vaak meegemaakt. En niet te vergeten Drost, de paardeslager, een klein oud slagerijtje in de Waagstraat, nu een gedeelte van Blokker.
Iedere oude Dokkumer is wel eens in deze winkeltjes geweest. Gaat men nu om boodschappen, dan kan men in één winkel terecht: de supermarkt. Nu wordt de winkelwagen volgeladen, afrekenen bij de kassa en wegwezen. Vroeger moest men alles uitrekenen en optellen. Het duurde wel wat langer, maar men had toch wat meer contact met de winkelier. Alles is nu veel gehaaster.
Er waren twee kledingzaken: Harms en S.S.v.d.Werf. Nu stikt het van de kledingzaken.
In mijn jeugd was men blij met een ijsje van Terpstra Hoogstraat of Terpstra Breedstraat of een drop of lolly voor een stuiver bij Sloterdijk (Hoek Bargemerk), nu Notenbar.

Wordt vervolgd.

De Ondergeteekende, vóór het ter perſe leggen van zijn geſchiedverhaal van den watervloed in alle provincien, inzonderheid in Vriesland, gaarne de hoegrootheid der oplage, ter vermijding van noodelooze onkosten, eenigzins willende berekenen, noodigt allen, welke genegen zijn, om zich dit werk aanteſchaffen, uit, om zich daartoe te willen aanmelden aan hen, welke zich met het ontvangen dezer aangaven wel hebben willen belasten, of bij de heeren Boekhandelaars in de verſchillende ſteden of bij hem zelven. Deze aangave, alleen daartoe ſtrekkende, wordt door hem niet beſchouwd als de zelfde verpligtingen medebrengende met die eener gewone inteekening. De prijs van het werk zal niet meer, maar wel minder, dan *f* 2 : 50 zijn. en voor ieder vel niet hoger dan 12½ cents; geſteld worden. Bij eene oplage van 500 exemplaren zal van iedere *f* 2 : 50 alchans *f* 1 : 60 aan de noodlijdenden komen. Indien het belang der noodlijdende het over drukken van eenige exemplaren noodig mogt maken, zullen dezelve volſtrekt niet minder dan met ⅓ verhooging verkocht worden. De meest volledige en naauwkeurige berigten van een groot aantal achting waardige perſonen, uit de onderſcheidene provinciën, met vele naauwkeurigheid, gegeven, ſtellen hem in ſtaat, om dit werk met goed gevolg zamenteſtellen, en de toedragt van zeer vele verhalen en gebeurtenisſen in een geheel ander en meer waar licht te plaatſen, dan waarin dezelve dus ver veelal geſteld worden.
De Inteekening blijft tot nader aankondiging open.

H. W. C. A. VISSER.

Zoektocht door de archieven. (7)

Reinder H. Postma.

Velen die bezig zijn een genealogie of parenteel samen te stellen, komen in aanraking met familieleden die geëmigreerd zijn. Wanneer men met de familie nog kontakt onderhoudt, is het uitwisselen van gegevens geen probleem. Maar wat te doen wanneer het kontakt verloren ging b.v. omdat de emigratie al langere tijd geleden plaats vond?

Wat is nog bekend in de familie.
Van mijn moeder wist ik dat een achterneef naar Amerika was geëmigreerd. Zijn naam was Martinus van der Velde. Na onderzoek in de bevolkingsregisters van Oostdongeradeel ontdekte ik dat hij uit een gezin van vijf kinderen kwam: vier zoons en één dochter. De dochter Reinauw bleef in Ee, trouwde en kreeg twee kinderen. De zonen vertrokken alle vier naar de U.S.A.
Via de zoon van Reinauw kwam ik er achter dat er onder andere familie in Waupun - Wisconsin woonde/had gewoond.

De Amerikaanse ambassade.
Daarop heb ik de Amerikaanse Ambassade in Den Haag gebeld. Een meneer van de afdeling documentatie stond mij te woord. Hij was zeer behulpzaam en heeft in een telefoonboek nagekeken of er Van der Velde's in Waupun woonden. Dat bleek inderdaad het geval te zijn, hij vond ene Harris Vander Velde. Nu droeg de vader van bovengemelde Martinus de naam Harke, dit wees dus al in de goede richting. Hij gaf mij het volledige adres en telefoonnummer.
Vanwege een tijdsverschil van 7 uren met Wisconsin kon ik pas 's avonds bellen. Genoemde Harris bleek inderdaad de zoon van Martinus en de kleinzoon van Harke te zijn. Hij reageerde verrast en was ook bereid hulp te verlenen bij het uitwisselen van gegevens. Zijn vader Martinus, korrespondeerde vrij veel met de familie in Nederland maar was enige jaren terug overleden. De rest van de familie beheerste de Nederlandse taal niet voldoende om daarin brieven te schrijven. De direkte familie in Nederland had hetzelfde probleem met het Engels, vandaar dat het kontakt minder intensief was dan voorheen.

Bij een later telefoongesprek met de zoon van Reinauw, kreeg ik nog twee adressen met telefoonnummers van een andere neef en nicht. Ik heb met beide geschreven/gebeld en het bleek dat ze alle twee in Nederland op bezoek waren geweest. Ik heb hun toen lijsten gestuurd waarop de gegevens betreffende de familie konden worden ingevuld. Zij beschikten over vele adressen en hebben de koördinatie ter plekke op zich genomen. In de daarna volgende maanden bezorgde de post meerdere enveloppen met gegevens, foto's, kranteartikelen e.d.

Bij het adres van de nicht had ik de woonplaats, naar achteraf bleek, niet doorgekregen. Dankzij de zip-kode, bij ons de postkode, kwam de brief toch over.

In die periode ontdekte ik dat van bovengenoemde vier broers ook een oom, Reinder van der Velde, was geëmigreerd. De eerste sensatie was dat hij naar dezelfde pake was genoemd als schrijver dezes, de tweede dat hij dus eveneens en al in 1892 naar Amerika was gegaan.
Tijdens een volgend telefoongesprek bleek dat de mensen met wie ik al kontakt had, op de hoogte waren van dit feit en ook met die tak van de familie kontakten onderhielden. Op mijn verzoek stuurden ze ook die familieleden vragenlijsten. Al vrij snel daarna ontving ik meer materiaal met nog meer foto's, kopieën e.d.

Achtergrondinformatie.
Toen ik met het fenomeen emigratie in aanraking kwam, raakte ik steeds meer geïnteresseerd in het hoe en waarom. Toevallig stond er net een recensie in de krant van het boek "Vrouwen in den vreemde", een studie over vrouwen die geëmigreerd waren. Eén van de schrijfsters was Annemieke Galema. Zij is verbonden aan de R.U.G. te Groningen en houdt zich in het bijzonder bezig met emigranten uit de Dongeradelen. Haar proefschrift zal volgend voorjaar verschijnen.
Voor de onderwijsbegeleiding moest ik een verhaal schrijven over het onderwerp emigratie. Ik heb toen één van de gebroeders Van der Velde beschreven die in 1929 gedurende bijna een jaar in Ee terug geweest is. Aanvullende informatie haalde ik uit bovengenoemd boek en werd mij verstrekt door Annemieke Galema zelf.
Over de redenen van vertrek kan men soms in het archief van de betreffende gemeente informatie vinden. Met name in de boeken van de armvoogdij. Diverse familieleden waren arbeider en de vorige eeuw kende diverse malen een krisis - zowel agrarisch als economisch. Boeren werden misschien gardeniers, gardeniers werden arbeiders en arbeiders... gingen dood van ellende of vertrokken als ze de kans hadden naar de Nieuwe Wereld. Ze hadden immers niets te verliezen en ondanks tegenslagen, zijn velen geslaagd in hun poging een beter bestaan op te bouwen.
Natuurlijk waren er ook andere redenen tot emigratie.

Behalve in bovengemelde boek vindt de geïnteresseerde veel wetenswaardigheden in: "Toen zij uit Rotterdam vertrokken, emigratie via Rotterdam door de eeuwen heen," geschreven door Cees Zevenbergen. Beide boeken geven veel dokumentatie en illustraties betreffende de emigratie.

Verder bestaat er een werk: Dutch Emigrants on passengershiplists 1820-1880, samengesteld door R. Swierenga. Het is in het Engels gepubliceerd en bevat persoonsnamen alfabetisch geordend met daarbij datum en haven van vertrek, naam van het schip waarmee gereisd werd, plaats en datum van aankomst. (De gegevens zijn ontleend aan bronnen die zich in Amerika bevinden.)
Daarnaast vindt u in Leeuwarden op het Ryksargyf een selektie kopieën uit archieven elders. Nummer R.A.F. 4066 bevat lijsten met namen van emigranten met daarbij vermeld de reden van vertrek.

De Holland-Amerikalijn.
Vele Nederlanders vertrokken met de Holland-Amerikalijn naar "It lân fan dream en winsken". Deze maatschappij had een vertrekhaven in Rotterdam, daar werden de emigranten voor vertrek al gekeurd. Na goedkeuring konden ze inscheepen en kwamen op Ellis Island bij New York aan. Daar werden ze opnieuw gekeurd voor ze het land in mochten. Betreffende de toelating was er een streng beleid. Iemand die onderweg ziek werd, liep b.v. het risiko toch nog teruggestuurd te worden. (zie kopie uittreksel immigratiewet.) Er hebben zich op Ellis Island dan ook vele drama's afgespeeld.

UITTREKSEL

uit de Noord-Amerikaansche Wet op de Immigratie.

Ingevolge de Wet der Vereenigde Staten van 3 Maart 1891, zullen van de landing worden uitgesloten:

1°. Idioten, onnoozelen en krankzinnigen.

2°. Kreupelen en personen met lichaamsgebreken.

3°. Lijders aan besmettelijke of andere voor de gemeenschap gevaarlijke ziekten.
Tering wordt ook als zoodanig beschouwd.

4°. Paupers, (armen), d. w. z. personen, die reeds armlastig zijn of vermoedelijk armlastig zullen worden.

5°. Personen die wegens de een of andere misdaad of wegens eene handeling waaraan zedelijk bederf ten grondslag ligt, veroordeeld zijn.

6°. Poligamisten, d. w. z. personen die veelwijverij bedrijven, b. v. Mormonen.

7°. Personen, wier overtocht door anderen betaald is, of die bij het immigreeren door anderen ondersteund worden, voor zooverre niet genoegzaam bewezen is, dat de betreffende persoon niet tot een der uitgesloten klassen van Immigranten behoort.

8°. Personen die op grond van een vóór hunne verhuizing naar Amerika gesloten Arbeids-Contract willen immigreeren. (Wet van 26 Februari 1885 en toevoegingen.)

Eenmaal toegelaten, konden de nieuw-aangekomenen twee dingen doen: - landgenoten of bekenden opzoeken die hen hielpen bij de opbouw van een nieuw bestaan; - zich te midden van al lang ingeburgerde Amerikanen storten en zich proberen te handhaven. In het eerste geval zochten mensen vaak houvast aan bestaande strukturen zoals die thuis ook waren, kerk, taal, tradities; in het tweede geval lieten ze die zo snel mogelijk los om zich aan te passen aan de nieuwe situatie.

De vier broers Van der Velde vestigden zich allemaal in Friesland - Wisconsin. En de naam zegt het al, er woonden vrijwel allemaal Friezen.
Dit verschijnsel van bij elkaar op een kluitje gaan wonen trof men overal aan. In Chicago vond met voorheen wijken met Duitsers, maar ook met Nederlandsers, Friezen. En nu nog vindt men in vele grote steden een Chinatown.

Gemeente-archief Rotterdam.
Bovenstaande zaken aan elkaar koppelend kwam ik terecht bij het gemeentearchief van Rotterdam. Dat beschikt over de archieven van de Holland-Amerikalijn en heeft onder andere de passagierslijsten vanaf 1900 in depot. (Helaas heeft de Holland-Amerikalijn de passagierslijsten voor 1900 op gegeven moment zelf vernietigd.) Verder kan men daar inlichtingen opvragen over onder andere de schepen, route's, tarieven e.d..
Wel is het belangrijk bij vragen een zo nauwkeurig mogelijke datum van vertrek op te geven, namen van betrokkenen, woonplaats enz.. Soms is de datum van vertrek moeilijk te achterhalen omdat de emigranten zelf niet aan de gemeente doorgaven dat ze weggingen. Wanneer in het bevolkingsregister achter een naam staat: "ambtshalve doorgehaald wegens vertrek naar de U.S.A." is er dus meestal sprake van nalatigheid van de emigranten.
In het boek van Zevenbergen wordt verder nog de mogelijkheid genoemd om met de Mormonen in kontakt te treden. Zij zijn gevestigd in Salt Lake City en houden zich veel met genealogie bezig.

Opnieuw een familie geëmigreerd.
Omdat ik met een parenteel bezig ben, kom ik dus steeds andere familienamen tegen. Mijn voorvader Pope die de naam Hiemstra als familienaam koos had een halfzuster Gertje die trouwde met Minne Tibstra. Deze Minne woonde inderdaad op Tibma onder Ee. Hij en zijn vrouw vormen dus de lijn Tibstra waarnaar ik ook onderzoek doe. Zij krijgen acht kinderen waaronder verschillende jongens die de naam laten voortbestaan. Maar rond 1900 is er nog slechts één mannelijke telg: Jan Tibstra over. Hij en zijn vrouw hebben zeven kinderen en inderdaad... in het bevolkingsregister staat: in 1906 vertrokken naar Noord-Amerika. Maar waar in Amerika, wordt niet vermeld.

Om Jan Tibstra en zijn familie te achterhalen moet ik eerst neven of nichten van hem traceren die nog in Nederland wonen. Jan zijn vader, Rinze Tibstra, had verschillende zusters. Die huwden en kregen meerdere kinderen. De lijnen van die zusters moet ik dus uitzoeken tot ik bij de huidige generaties kom. En tevens maar hopen dat ze nog kontakt met de Tibstra's in Amerika onderhouden.
Het onderzoek in de vrouwelijke lijnen is nog gaande en ik heb in deze fase nog geen nakomelingen van die huidige generaties gevonden. Dus - ik zit met een probleem.

Hulp van kollega-sneupers.
Op het archief in Dokkum leg ik het probleem aan kollega's voor. Een van hen heeft in de boeken van de gereformeerde kerk van Ee onderzoek gedaan en is de naam Tibstra daar tegengekomen. Samen zoeken we het boek op en inderdaad, Jan Tibstra was gereformeerd en schrijft vanuit Englewood - Chicago een brief waarin hij vraagt kopieën van zijn lidmaatschap op te sturen.
Zodoende is achterhaald waar ze ongeveer gebleven zijn en dus gezocht kunnen worden.

Weer de Amerikaanse ambassade gebeld, is er op de afdeling dokumentatie nu een mevrouw die mij vertelt wanneer de ambassade geopend is en dat ik zelf kan komen om in de telefoonboeken onderzoek te doen naar Tibstra's. Dat is per uto een reis van minstens 5 uren en dan moet je maar afwachten of je iets indt.

Hulp via de komputer.
Dan komt een andere kollega sneuper met de naam van de heer Wissink uit Vlaardingen. Die beschikt voor zijn computer over een c.d.-rom. Daarop staan lle telefoonaansluitingen van de U.S.A. in het jaar 1993. Tevens heeft hij een .d. met death-benefith-records, een lijst met namen van mensen die wegens verlijden van... een soort pensioen konden krijgen.
k bel hem en leg mijn vraag voor. Hij selekteert op de naam tib... til... en kan nij vervolgens 14 namen Tibstra geven, kompleet met adres en elefoonnummer. De meesten inderdaad in de omgeving van Chicago. Ik stuur iem een diskette die binnen een week terug is en de gewenste informatie bevat. n dit geval levert de techniek de mogelijkheid om het antwoord snel te vinden. Op de tweede c.d. vindt hij ook nog enkele namen voor mij.
Daarna is de zaak snel rond, ik bel het nummer van ene John Tibstra, hij blijkt iet overleden te zijn maar zijn vrouw geeft het adres van een zuster. Dat kon ik onmogelijk vinden omdat zij gehuwd is met een Spoolstra, een gegeven dat mij niet bekend was. Zij is inderdaad uit de geëmigreerde familie en is bereid de zaken aldaar bij de familie aan te kaarten.

En tenslotte...
Wanneer een familie geëmigreerd is, houdt die toch vaak een band met het land van herkomst.
Ze voelen zich betrokken bij, of verwant aan het land van herkomst. Wij als sneupers zijn in hun leven en bestaan geïnteresseerd en zij in dat van hun voorouders en voorgeschiedenis. Dat bleek ook toen ik in het archief te Dokkum brieven met vragen van de Vander Velde familie uit Amerika aantrof. Diverse van hun vragen kon ik later uitvoerig beantwoorden.

Dan volgt er op gegeven ogenblik een uitnodiging om in Amerika op bezoek te komen, en nog één. Het besluit tot de reis wordt genomen. (We maken eerst met zeven personen een trektocht door diverse staten van de U.S.A. Daarna ga ik met mijn zuster een week naar de familie in Wisconsin en Illinois.)
En dan sta je op gegeven ogenblik in Madison op het vliegveld, ontmoet je achterneef Harris vander Velde die je met zijn vrouw en nog twee familieleden opwacht. Je rijdt samen door Wisconsin en ziet de groene landerijen met vele koeien en boerderijen en de boomsingels en bedenkt dat "It de Wâlden wol lykje." Alles ziet er proper en verzorgd uit, net als in Nederland. Ze hebben een stukje van hun kultuur meegenomen.
Andere familieleden komen speciaal in Waupun op de kamping om de gasten uit Holland te ontmoeten. Ze rijden er 150 mijlen voor, de ontvangst is hartelijk. Hoewel je elkaar niet eerder zag, heeft het iets van een weerzien na lange jaren. Harris zijn moeder van 81 heeft de tafel vol foto's en vertelt erbij, het zijn foto's van de familie, van de school van Ee, van de kerk, van de molen... Zij spreekt Fries en Engels door elkaar. "We drinke in kopke tee en krije in bak mei sûker!" Een bezoek aan het kerkhof van Friesland geeft je het gevoel dat je in Ee, Engwierum of Anjum over het kerkhof loopt: Westra, Hoekstra, Terpstra, Braaksma, Van der Velde, Cuperi, Alsum, Douma en noem maar op.
Toen de familie in Friesland woonde, werd er tot na de tweede wereldoorlog twee keer in het Nederlands in de kerk gepreekt. Later één keer in het Nederlands en één keer in het Engels. Tegenwoordig alleen nog in het Engels. Alleen bij een begrafenis wordt er nog een Nederlands lied gezongen.

De omwonenden zijn nog sterk bij de kerk betrokken en blijven soms koffie drinken omdat ze dan hun land- en taalgenoten ontmoeten. Op dinsdagavond speelt de brassband in de kapel van Friesland, vanwege de regen die dag is het er minder druk dan normaal.
We ontmoeten daar Melle Hofman, getrouwd met Aaltje Douma. Melle zijn vader komt uit Lioessens, hij is kort geleden in ons Friesland geweest en vindt het prachtig om ons te ontmoeten. We praten zo'n twee uren in het Fries, hij

●Tekening uit 'In de voetsporen van de landverhuizers naar Amerika'

kent Doede Douma goed, zal binnenkort weer in Nederland komen en komt zeker langs. Doede wit wol wêrsto wennest. "Jonge, wat fyn ik dit moai!"

Bron: Ingekomen stukken gemeentearchief het Bilt.
(bet. tweeen vanaf 1883)

NAAR AMERIKA.

Koninklijke Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij.

EXPEDITIE

PRINS & ZWANENBURG.

DIRECTE LIJN:

AMSTERDAM—NEW-YORK.

Per volgens de nieuwste methode onder Controle der
REGEERINGSCOMMISSIE VAN TOEZICHT.

Speciaal voor PASSAGIERSVERVOER ingerichte
Eerste Klasse Snelvarende Stoomschepen.

Vertrek: van AMSTERDAM elken Woensdag.
„ NEW-YORK „ Zaterdag.

Nadere informaties adres:

De General-Agentes der Directe Lijn AMSTERDAM—NEW-YORK,

PRINS & ZWANENBURG,

AMSTERDAM, Prins Hendrikkade,

ROTTERDAM, Wijnstraat 113; HARLINGEN, Drogstraat;
GRONINGEN, Bloemstraat; HAMBURG, St. Annen 7.

PASSAGEPRIJZEN.

I Klasse *f* 150.— II Klasse *f* 120.—

Voor III Klasse Concurrerende prijzen, welke
door ons of onze Agenten gaarne kosteloos worden opgegeven.

Later rijden we met de auto naar LaCrosse waar de familie van Reinder van der Velde woont. Bij één van de nichten hangen twee pijpen aan de muur: ééntje van Reinder en ééntje van zijn vader Harke, ze zijn beide zo'n 150 jaar oud en meegenomen uit Nederland. Verder is er nog serviesgoed en een zilveren lepel die tot ring vermaakt is.
We komen door plaatsen waarvan de namen al bekend waren, waar de familie woont, geboren is, en doen veel indrukken op.
In Cambria eten we in een restaurant dat gerund wordt door de familie Leistra. Het gesprek komt al snel op gang, de eigenaresse haalt haar moeder er bij, inderdaad ze komen ook uit de Dongeradeelen. De Vander Velde's kennen ze ook wel, met name de Douma's die daarbij ingetrouwd zijn. Adressen worden opgeschreven.

Later zijn we in Chicago bij de Tibstra's. Het blijkt dat er alleen in Chicago 3 miljoen mensen wonen en er omheen nog zo'n 6 tot 7 miljoen.
Alice en haar man wonen in Evergreenpark, daar hebben haar grootouders Jan Tibstra en Dirkje Polstra zich gevestigd met de kinderen. We zien de kerk waarvan ze lid werden, aan de andere kant van de straat staan vier huizen die alle door Tibstra's bewoond werden. Wij stellen voor om de straat Tibstrastreet te noemen. Het gebeurt inderdaad dat straten namen krijgen van de mensen die eraan wonen. Daar achter de vier huizen staan nu vele duizenden woningen. Toen Jan Tibstra er kwam, waren er alleen maar weilanden.

Een dochter van Alice woont in Holland - Michigan, ze is speciaal langs gekomen omdat ze de gasten kan ontmoeten en vergezellen tijdens het bezoek.
We gaan samen downtown Chicago. De stad heeft van oudsher een negatieve reputatie maar we kunnen onze mening nu bijstellen. Het is er netjes en ziet er verzorgd uit, het verkeer is wel druk maar gedisciplineerd. De stad laat een positieve indruk bij ons achter.
's Avonds is er een diner met ongeveer twintig leden uit de Tibstrafamilie. Ze zijn allen zeer geïnteresseerd in hun verleden, betekenis van namen, de wet van Napoleon betreffende de naamsaanneming en wat maar met de voorouders te maken heeft.
Zij hebben zoals beloofd hun gegevens genoteerd en die avond kan ik heel wat papieren in ontvangst nemen. Verder krijgen we diverse kado's en wordt de wens uitgesproken dat we later vooral moeten terugkomen en hen weer opzoeken. Tevens geven enkele leden van de familie te kennen dat ze naar Nederland willen komen. Ze noteren onze adressen zodat wij hen hier in Friesland, met name Oostdongeradeel kunnen rondleiden.

HET LAGER ONDERWIJS ROND 1850 (3)

door S.H.TIESMA

V. DE SCHOOLOPZIENER; dikwijls een invloedrijk man als onmisbare schakel tussen enerzijds de wet, de regelingen en het ambtelijk apparaat en anderzijds de dagelijkse praktijk van en in het onderwijs.

De Schoolopziener bekleedde een belangrijke spilfunctie zowel vanwege het toezicht op het onderwijs (kwaliteit van het onderwijs/de onderwijzer, de toegepaste methoden, het gebruik van leermiddelen, het schoolgebouw en de onderwijzerswoning), als vanwege de invloed die hij kon uitoefenen op het inkomen van het onderwijzend personeel. Een geinspireerde schoolopziener wist bovendien de oprichting en het functioneren van onderwijzergezelschappen te stimuleren en ook op deze wijze aan de kwaliteit van de schoolmeester bij te dragen. Ook speelde hij een belangrijke rol met betrekking tot de praktijk opleiding van onderwijzers en het afnemen van examens.

Friesland was ingedeeld in negen schooldistricten, elk met een eigen schoolopziener, die de scholen in zijn district regelmatig bezocht en daarvan uitvoerig rapport uitbracht. Provinciaal (of regionaal?) was er nog de Hoofdinspecteur voor het Lager, Middelbaar en Latijns onderwijs, die met grote tussenpozen tesamen met de schoolopziener de scholen bezocht. Hij bracht van zijn bevindingen verslag uit "nopens den staat der lagere scholen in Vriesland". Beide soorten verslagen geven een goed inzicht in de staat van het onderwijs, de kwaliteit van de schoolmeesters en in de gang van zaken.

Op grond van de verslagen van de Hoofdinspecteur Mr H. Wijnbeek over de jaren 1837 en 1845, heb ik het volgende overzicht samengesteld betreffende de schoolopzieners in elk district en heb daarin enkele significante uitspraken (van Wijnbeek) opgenomen.

Eerste schooldistrict (waarin o.a. Leeuwarden viel)
1837: Mr A.v.d.Plaats, notaris;
geen bijzondere opmerkingen;
1845 Nog steeds v.d.Plaats; *van geene bijzondere geschiktheid;*

Tweede schooldistrict
1837: A. Bruining te Pietersburen, hij was spredikant; *hoogbejaard en ongeschikt geworden*; hij was toen 71 jaar en overleed in datzelfde jaar;
1845: J. du Saar; predikant te Harlingen, 48 jaar, *bekwaam;*

Derde schooldistrict (met o.a. Dokkum, Ferwerderadeel en de Dongeradelen; in 1837 in totaal 41 scholen)
1837: M. Martens, leeraar Doopsgezinde Gemeente te Holwerd; *Is van vergevorderde leeftijd en schijnt dus niet zoo krachtvol aan de schoolverbetering te kunnen arbeiden als weleer;*
1845: nog steeds Martens, waarbij ongeveer dezelfde opmerking werd gemaakt als acht jaar eerder. Het volgende voorval is het vermelden waard:
De Grietenij Ferwerderadeel grenst aan de woonplaats van den schoolopziener. Ik ben dus vroeg in de morgen van Dokkum uitgereden om hem (Martens) *af te halen en eenige scholen dier grietenij met hem te bezoeken. Maar den goeden grijsaard was het ontdacht, dat op dien dag de onderwijzers eene zang vereeniging moesten bijwonen. Ik ontwaarde dit bij het bezoek der eerste school. Om echter geene vergeefsche reis gedaan te hebben, hebben wij zooveel kinderen als wij in weinige minuten vermochten, bijeenverzameld in de scholen te Blija, Ferwerd, Marrum en Hallum.*
Het is m.i. toch verbazend welke afstand ze op één dag hebben afgelegd en daarbij ook nog een aantal scholen hebben bezocht. Je vraagt je af, hoe ze kinderen hebben opgetrommeld; via de dorpsomroeper?

Vierde schooldistrict (met o.a. Dantumadeel en Tietjerksteradeel; in 1837 omvattend 39 scholen)
1837: H. Nieuboer Ferf, Hervormd predikant te Bergum; *..., terwijl ik bespeurde dat de schoolopziener weinig invloed had op eene verbeterde leerwijze, waartoe hem genoegzame vastheid van karakter ontbreekt;*
1845: Nog steeds Nieuboer Ferf; hij is nu 69 jaar en er wordt opgemerkt: *bejaard, doch nog vol vuur en levendige belangstelling in de verbetering van het onderwijs;* Even verder in het zelfde rapport merkt Wijnbeek op: *..., terwijl de onderwijzer J.Buma een der kundigste en verlichtste onderwijzers van Vriesland is, die, verheven boven den bekrompen geest van zijn schoolopziener ...;*

Vijfde schooldistrict
1837: U.A. Evertsz, rechter te Heereveen, 38 jaar; *verdient bijzondere lof;*
1845: J.G. van Blom, notaris te Dragten, 49 jaar, *bekwaam;*

Zesde schooldistrict
1837: J.F. Korff, emeritus predikant; in 1845 noemt Wijnbeek hem, terugblikkend: *afgeleefd en ongeschikt;* in 1837 was Korff 84 (!) jaar; hij overleed in 1839;
1845: U.A. Evertsz (voorheen Vijfde district) en inmiddels President van de Arrondissements Rechtbank; een *bekwaam man;*

Zevende schooldistrict
1837: J.J. Wassenaar, predikant te Joure, 52 jaar; *verdient bijzondere lof;*
1845: J.J. Wassenaar;

Achtste schooldistrict
1837: H.Amersfoordt, Rector der Latijnsche school te Sneek; *verdient bijzondere lof;* overleden in 1843
1845: H.G. Huguenin, rechter te Sneek, 37 jaar, *bekwaam;* (werd in 1860 lid van de Hoge Raad)

Negende schooldistrict
1837: H.Heppener. *een blinde emeritus-predikant, die de scholen bezocht, vergezeld van zijn zoon, die hem daarbij van alles onderrigt gaf. Ongeschikt;* 57 jr
1845: J.H.Behrns, voormalig lector te Franeker, 42 jaar; *bekwaam;*

Vergelijk ik de Schoolopzieners van 1837 met die van 1845, dan is het kwalitatieve verschil duidelijk; ook ligt de gemiddelde leeftijd aanmerkelijk lager:

	1837	1845
- verdienen lof/zijn bekwaam	3	6
- matig geschikt	3	2
- ongeschikt	3	1

Gezien de invloed welke schoolopzieners hadden op de kwaliteit van de onderwijzer en het onderwijs, is het redelijk te veronderstellen, dat omstreeks 1845 een aanmerkelijke verbetering is ingezet. Het zou ook interessant zijn eens na te gaan of in de schooldistricten met een bekwame schoolopziener - zoals het Vijfde,

Zevende en Achtste - het onderwijs duidelijk op een hoger peil stond. Ik meen te kunnen constateren (en dat zal vooral blijken uit het hoofdstuk dat de volgende maal zal worden geplaatst) dat er in het Derde en Vierde district aan een flink aantal onderwijzers - en dus aan hun onderwijs - heel wat mankeerde.
Ook is het opvallend dat onbekwame en/of echt te bejaarde schoolopzieners blijkbaar niet of niet gemakkelijk waren te vervangen. Bestonden daar gewoonweg geen "regels" voor of "deed je zo iets niet", bijv. om de persoon in kwestie niet in zijn waarde aan te tasten of om hem niet te korten in zijn inkomen?

Vergeleken met beide voorgaande en het nog volgende artikel, is dit artikel van beperkte omvang gebleven. In feite ligt dat aan de aard van de "spil"functie van de schoolopziener. Dit artikel vormt in feite ook de schakel tussen "de wet, de regelingen, de organisatie" en "de praktijk van elke dag".

Wordt vervolgd

BIJEN enz.

Uit: Leeuwarder Courant

Deurwaarder VELLINGA zal Dingsdag 27 Julij 1875, 's namiddags te 3 uur, op verzoek van JOHs. H. VAN WARNERS, ten huise van Sjouke H. Hiemstra te Oostermeer, op 3 maanden crediet, verkoopen:
36 KORVEN met BIJEN, BIJENBAK met Kleed, nieuwe HONIGPERS met ijzeren Schroef, ledige KORVEN, DOEKEN, KRAMMEN, HOK, PLANKEN en verder BIJKERSGEREEDSCHAP.

Met den 1 Junij aanstaande, zal de DILIGENCE van ZWOLLE over DEVENTER op ARNHEM en vice versa, regelmatig dagelijks doorloopen, en corresponderen met *Nijmegen* en *Cleef*, alwaar de Reizigers des avonds nog zullen kunnen aankomen.

Vertrek van	*Zwolle*,.....	des morgens .. ten	8	ure.
———	*Deventer*,..	———	11½	—
———	*Zutphen*,...	des namiddags. ten	1¼	—
———	*Arnhem*,...	des namiddags circa	4½	—
Aankomst te	*Nijmegen*,..	des namiddags. ten	7	—
Vertrek van	*Nijmegen*,..	des morgens .. ten	7	—
———	*Arnhem*,...	———	9	—
———	*Zutphen*,...	des namiddags. ten	12½	—
———	*Deventer*,..	———	2½	—
Aankomst te	*Zwolle*,.....	———	5½	—

De Bureaux zijn: Te Zwolle bij den Heer *Kiesbrink*, in de Nieuwe Keizerskroon. Te Deventer bij den Heer *van Koningsveld*, in de Maan. Te Zutphen bij den Heer

BOERENWAGENS

De na de tweede wereldoorlog snel in onbruik geraakte boerewagens werden vaak streeksgeëigend gebouwd. Voor het gebruik in de zware kleigrond, b.v. de Engwierumer polder, werden deze wagens uitgerust met grotere wielen en dunnere velgen, want deze moesten vaak tot aan de naaf door de natte klei worden getrokken. De wielen stonden dan ook iets naar buiten gekeerd om de natte klei beter los te laten. Voor de lichtere gronden en het wegvervoer werden wagens met kleinere wielen en bredere velgen gebruikt. De onderdelen werden meest van eiken- en soms van iepenhout vervaardigd, terwijl de laadbak met de daarbij behorende hulpstukken van vurenhout werden gemaakt. In 1939 werden door de wagenmaker Eert de Boer nog een drietal nieuwe wagens gebouwd. Waarschijnlijk zijn dit de laatsten geweest die er in Engwierum zijn gebouwd. De maximale belasting van deze wagens was vanaf het bouwland ongeveer 700 kg, terwijl over de verharde weg ongeveer 1000 kg kon worden meegenomen.
Op iedere boerderij waren een vier- à vijftal van deze wagens aanwezig en in gebruik. Na de oogst werden ze in de hierna te noemen onderdelen gedemonteerd (waaraan geen sleutel of hamer te pas kwam) en in de bij de boerderij gelegen gracht of dobbe in de week gezet, waarna het werd schoongeboend en verticaal te drogen opgesteld en men een tijd lang de op een grote tent lijkende hoop onderdelen op het boerenerf kon waarnemen. Voor de winter werd het in de schuur geborgen om daar zo nodig te worden gerepareerd en geschilderd: alle ijzerwerk zwart, het houtwerk groen, uitgezonderd de binnenkant van de wagenbak, die werd rood geschilderd. De naam van de eigenaar werd vaak op het achterslagter geschilderd.

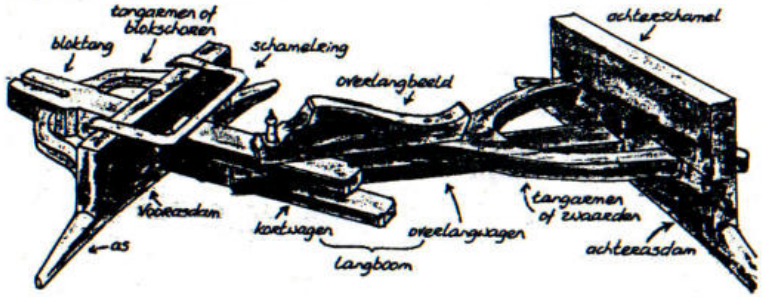

Aan tal	Benaming en schets van de losse onderdelen	Betekenis en samenstelling van de onderdelen
	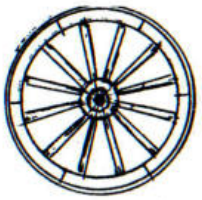 Tsjellen (wielen) de voorwielen kleiner dan de achterwielen	Tuolle (naaf) gedraaid van iepenhout, nat verwerkt, inclusief het uit- en inwendige ijzerwerk. Speaken (spaken) van kurkdroog eiken gemaakt. Fellingen (velgen) om iedere twee spaken een deel, onderling verbonden door houten deugels. Hoep (ijzeren band) die diende om alle onderdelen samen te houden, werd voor het omleggen door de smid heet gestookt.
4	Leenzen	Borgpennen, dienend om het wiel op zijn plaats te houden.
1	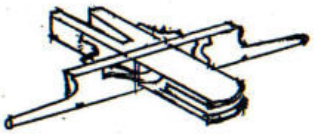 Voorslachter(vooras)	Uit één stuk vervaardigde houten as doorkruisd met de z.g. 'Bos' die diende om het Langhout en het Tiksel hieraan te bevestigen, aan weerszijden gesteund door twee mooi bewerkte schoortjes.
1	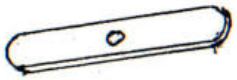 Hoed	Soort slijtplank met ingelegde plaat met een vierkant gat voor de draaipin aangebracht op het voorslachter
1	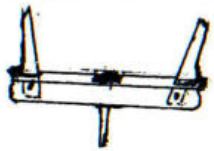 Draaischammel	Houten balkje waarin twee houten Rongen (later van ijzer), steun voor de zijschotten, waarin een ijzeren pen met vierkante kop, het geheel draaibaar op het voorslachter

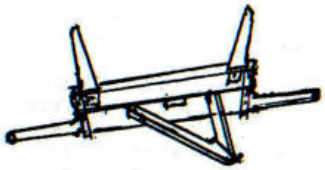

1 Achterslachter(achteras)

Houten As met 2 naar elkaar toelopende keerstokken en een opzetstuk voorzien van 2 houten rongen, bevestigd met 2 ijzeren stroppen.

2 Langhout + Korthout

Verbindingsstukken tussen het Voor- en Achtereind van de wagen met 2 losse ijzeren bouten met splis voor de bevestiging.
Door het Lang- en Korthout te vervangen door langere, werd de wagen zeer eenvoudig verlengd om het transport van b.v. hout mogelijk te maken.

2 Bouten met splissen

1 Tiksel(dissel)

Dient als grote trekhaak voor het paard, met Look en ketting om het trekdier vlug uit te kunnen haken en een zware voetsteun voor de bestuurder en de besturing; met het nodige ijzerwerk en een bout met splis voor bevestiging

DE LAADBAK

1 Bûkberje of Bodemplank

De bodemplank van de laadbak met de nodige klossen en klampen; soms bestaande uit 2 of 4 delen voor het handige lossen van kleine lading, b.v. grind, zand of grond.

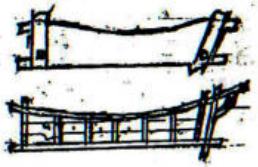

2 Sydberjes(zijdleiders)

De eenvoudig uitgevoerde zijschotten bestonden uit een brede plank met uitsparingen voor de voor- en achternokken waarop 2 opgespijkerde klampen.
De meer sierlijke uitvoering van vroeger bestond uit een rechte onder- en een hol gebogen bovenregel waartussen verticaal regelwerk bekleed met dunne planken

2 Opzetstukken

Planken die op de zijschotten werden geplaatst met dubbele klampen voor turf en bietenvervoer

2 Dongschutten(mestplanken)

Mestplanken bestonden uit, aan één kant van de wagen een eenvoudig opgeklampt zijschot van 2 planken, en aan de laadkant een plank, om het laden en lossen te vergemakkelijken

1 Voorkret

Zitbankje; lag op en zat in de zijschotten, onafhankelijk van de bodemplank, samengesteld uit een sierlijk bewerkt voorbalkje, een achterregel, 3 spaken en een tussenplank

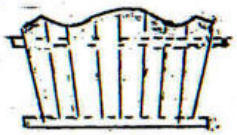

1 Achterkret

Achterover hellend geplaatst achterschot samengesteld uit een bovenbalkje rustend op de zijschotten onderregel passend in de gaten van de zijschotten, bekleed met vertikaal geplaatste plankjes, van boven in boogvorm afgewerkt

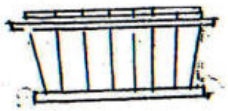

1 Voorschut

Vertikaal achter het zitbankje geplaatst; eenvoudiger van afwerking en bevestiging als voren; in gebruik o.a. bij bietenvervoer

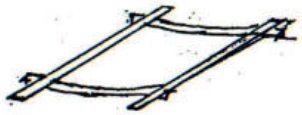

1 Hearamt

Een in vier of zes onderdelen te construeren vierkant gebruikt voor het vervoer van hooi, stro-vruchten, vlas, klaver en zand; werd over de zijschotten gelegd

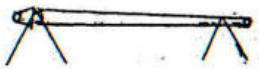

1 Bienstok of Ponder

Een ronde paal, die diende om het voer op de wagen vast te klemmen; ± 3,5m lang, met de z.g. voor- en achterbinne met katrol

Uit: Leeuwarder Courant

C O N C E R T.

TEN VOORDEELE DER NOODLIJDENDEN TEN GEVOLGE DER WATERVLOED IN DEZE PROVINCIE, op Maandag den 11 April 1825, des avond ten zeven uren, in de Schouwburg alhier, door Liefhebbers der Muzijk en alle Muzijkmeesters dezer Stad, onder Directie van den heer *I. des COMMUNES.*

De Entrée is bepaald, 1ste Rang *f* 2 : 00.
2de id. - 1 : 50.
3de id. - 1 : 00.

De heeren inteekenaren, gelleven op Donderdag den zevenden dezer, des voormiddags van 11 tot één uren, aan het Locaal der Schouwburg, aantegeven, de Kaartjes die zij benoodigd zijn, boven het *ingeteekend getal.*

Een Lijst zal van heden af, aan den Schouwburg, ter teekening gereed liggen.

NOTA. De Dagteekening en Nummer van deze Dispofitie, bij de aanhaling, nauwkeurig uit te drukken.

N. 2. SNEEK den 10 October 1811.

De ONDER-PREFEKT van het Arrondisfement Sneek, ontvangen hebbende eene Dispofitie van den Heere Ryks-Baron, Ridder van het Legioen van Eer, Prefekt van het Departement Vriesland, in dato 1 October 1811 N. 9, (Divifie van Adminiftratie en Plaatfelyke Belastingen), daarby, ten fine van executie, ter kennisfe van den Onder-Prefekt brengende, een Keizerlyk Decreet van den 18 Aug. 1811, betrekkelyk zoodanige Inwoners der Hollandfsche Departementen, dewelke tot op heden gene vaste Familie-Namen en Voornamen gehad hebben. Luidende gemelde Decreet, in de hollandfche taal, als volgt:

In het Paleis van St. Cloud, den 18 Augustus 1811.

NAPOLEON, KEIZER der FRANSCHEN, KONING van ITALIEN, BESCHERMER van het RHIJNVERBOND, BEMIDDELAAR van het ZWITZERSCH BONDGENOOTSCHAP.

Op het rapport van onzen Groot Regter Minister van Juftitie;
Gezien ons Decreet van den 20 July 1808;
Onzen Staatsraad gehoord;
Hebben wij gedecreteerd en decreteeren het geen volgt:

Art 1. De genene onzer onderdanen in de departementen van het voormalig Holland, der Monden van den Rhyn, der Monden van de Schelde en van het arrondisfement Breda, welke tot dus verre genen vasten familienaam of voornamen hebben gehadt, zullen gehouden zyn, zodanigen, in den loop van het jaar der bekendmaking van ons tegenwoordig decreet, aan te nemen, en de opgave daarvan te doen aan den ambtenaar van den civielen ftaat der gemeente, alwaar zy woonachtig zyn.

2. De namen van fteden zulen niet toegelaten worden als familienamen. Als voornamen mogen worden aangenomen dezulke, die by de wet van den 11 germinal 11de jaar zyn toegeftaan.

3. De maires, de opneming der inwoners hunner gemeenten doende, zullen gehouden zyn, te onderzoeken en ter kennis van het beftuur te brengen, of dezelve perfoonlyk de by de voorgaand artikelen voorgefchreven voorwaarden hebben vervuld.
Zy zullen insgelyks gehouden zyn, de genen der inwoners van hunne Gemeenten, die van naam veranderd zyn, zonder zich te hebben gedragen naar de bepalingen van de bovengemelde wet 11 Germinal 11de jaar, ter kennis van het beftuur te brengen.

4. Van de bepalingen van ons tegenwoordig decreet zullen uitgezonderd zyn dezulken onzer onderdanen van de departementen van het voormalig Holland, der Monden van den Rhyn, der Monden van de Schelde en van het arrondisfement Breda, die bekende namen en voornamen hebben, en welke zy beftendig hebben gevoerd, al ware het, dat die namen en voornamen voortkomftig zyn uit die der fteden.

5. De genen onzer onderdanen, in het voorgaand artikel vermeld, die hunne namen en voornamen willen behouden, zullen desniettemin gehouden zyn, dezelve op te geven, te weten: die, welke in de bovengemelde departementen wonen, by de mairie der gemeente, alwaar zy woonachtig zyn, en de andere, by de zoodanige, alwaar zy voornemens zyn, hunne woonftede te vestigen: alles binnen den tyd, in art. 1 vermeld.

6. De familie naam, dien de vader, of by ontftenenis, de grootvader van vaders zyde, verklaard heeft, te willen aannemen, of welke hem toegekend zal blyven, zal aan alle kinderen worden gegeven, die gehouden zullen zyn, denzelven te voeren en aan te nemen in de akten; ten dien einde zal de vader, of, by gebreke van dien, de grootvader, de aanwezig zynde kinderen en kleinkinderen in zyne opgave vermelden, alsmede derzelver woonplaats; en dezulke onzer onderdanen, die hunnen vader, of, by ontftentenis van denzelven, hunnen grootvader nog in leven hebbben, behoeven flechts te verklaren, dat hy nog in leven is, benevens de plaats van zyn verblyf.

7. Zy, die de by het tegenwoordig decreet voorgefchreven formaliteiten, en binnen den daar by vermelden tyd, niet zullen vervuld hebben, en zy, die, in eenige publieke akte of onderhandfche verbindtenis, willekeurig en zonder zich te hebben gedragen naar de bepalingen der wet den 11de germinal 11de jaar, van naam veranderd zouden zyn, zullen overeenkomftig de wetten geftraft worden.

8. Onze grootregter minister van juftitie en onze minister van binnenlandfche zaken zyn belast, ieder voor zoo veel hem aangaat, met de uitvoering van het tegenwoordig Decreet, dat in het bulletin der wetten zal worden geplaatst.

(get.) N A P O L E O N
Van wege den Keizer,
de Minister Secretaris van Staat,
(get.) De Graaf D A R U.

Befluit:

1. Den inhoud van opgemeld Decreet, door infertie van herzelve, by dezen te brengen ter kennis van de Maires en Plaatfelyke Befturen in het Arrondisfement Sneek, met aanfchryving, om te zorgen dat daar aan dadelyk de meest volledige executie worde gegeven, en om den inhoud daar van aan de Ingezetenen bekend te maken.
2. Gemelde Maires en Plaatfelyke Befturen te kennen te geven, dat er, ter executie van dit Decreet, in elke Gemeente dubbele Registers moeten worden aangelegd en geopend, behoorlyk gezegeld en geparapheerd door den Prefident van het Tribunal ter berfter Inftantie, ten einde daar in optefchryven de declaratien van de Hoofden der famili%n.
3. De maires en Plaatfelyke Befturen te gelasten, om deze Registers te doen aanleggen overeenkomftig de nieuwe verdeeling der Gemeenten en voor elke dezelver afzonderlyk.
4. Dezelven te informeren, dat deze acten moeten zyn van den navolgenden inhoud:
„Voor ons Maire der Gemeente van canton
„ arrondisfement departement
„ gecompareerd zynde N.N., wonende te
„ heeft dezelve verklaard, dat hy aanneemt de naam van
„ voor familie naam; dat hy heeft het volgende
„getal zonen en dochters, kleinzonen en kleindochters, te weten:
„Johannes, oud wonende te Sytske, oud wonende te
„etc. Hendrik Zoon van etc., en heeft deze met ons verteekend den
„ 1811.
Welke formule, met de vereischte verandering, gelyk moet zyn voor voogden van minderjarige kindern, die geen vader noch grootvader hebben, en voor andere gevallen die er zich te dezen zullen opdoen.
5. Gezegde Maires en Plaatfelyke Befturen aantefchryven, om voor den 1 January 1812, overeenkomftig art. 3 van opgemeld Decreet, aan den Onder-Perfekt rapport te doen, of aan den inhoud van hetzelve completelyk is voldaan.

De Onder-Prefekt voornd.,

GENEALOGYSKE JIERBOEKJES

H. AARTSMA

Onderstaande gegevens komen uit de Genealogyske Jierboekjes 1951-1993.

Iets over Friese lenen: GJ 1951 blz. 46-57.
Beknopte handleiding voor het bepalen van de ligging van huizen en boerderijen: GJ 1971 blz. 19-21.
Honderdvijftig jaar geleden moest iedereen een familienaam hebben: GJ 1972 blz. 65.
Bijzondere Friese koosnamen: GJ 1970 blz. 13-15.
Beslommeringen van een Dokkumer Burgervader, Dr.Feddo Jan van Slooten: GJ 1956 blz. 11-21.
De oude Friese grafstenen: GJ 1979 blz. 97-99.
Iets over "Overheids-Heraldiek" in ons gewest: GJ 1963 blz. 47-48.
Verzameling Familiewapens, aantal 341: GJ 1993.
De overheidswimpels in Friesland: GJ 1986 blz. 95-102.
Vlaggen in Friesland: GJ 1955 blz. 11-22.
De wapens en vlaggen van de nieuwe gemeenten in Friesland: GJ 1986 blz. 103-106.
De dorpswapens en vlaggen van de gemeente Dongeradeel: GJ 1988 blz. 123-135.
Vlag en wimpel van waterschap "De Amelander Grieën": GJ 1991 blz. 192-193.
Huiszoeking bij Katholieken in Franekeradeel, 1734: GJ 1982 blz. 89-91.
Friese soldaten in Noord-Holland, 1572-1577: GJ 1968 blz. 95-96.
Friese 18e eeuwse militairen: GJ 1958 blz. 122-124.
De Gardes d'Honneur van Friesland: GJ 1953 blz. 38-48 en GJ 1954 blz. 63-69.
Friezen in het leger van Napoleon:
2e Garderegiment Grenadiers te voet: GJ 1982 blz. 80-88.
124ste Regiment Infanterie: GJ 1983 blz. 90-97.
125ste Regiment Infanterie: GJ 1984 blz. 102-114.
126ste Regiment Infanterie: GJ 1985 blz. 102-107.
128ste Regiment Infanterie: GJ 1986 blz. 73-76.
In Friesland geboren militaren en in Franse krijgsdienst overleden, 1792-1815: GJ 1956 blz. 22-31.
Dopen van Friezen enz., getrokken uit de doopboeken der Gereformeerden te Zutphen, 1609-1725: GJ 1966 blz. 47-48.
Huwelijken van Friezen, getrokken uit het trouwboek der Gereformeerden te Zutphen, 160-1793: GJ 1966 blz. 42-47.
Namen van eilanders voorkomend in de trouwregisters op de vaste wal: GJ 1980 blz. 93-105, GJ 1981 blz. 113-116, GJ 1982 blz. 92-98, GJ 1983 blz. 104-115, GJ 1984 blz. 96-101, GJ 1985 blz. 99-101 en GJ 1986 blz. 69-72.

Friezen in Groningen, voorkomende in de huwelijksproklamatieboeken:
1594-1623 GJ 1987 blz. 141-148,
1623-1685 GJ 1988 blz. 101-120,
1685-1719 GJ 1989 blz. 107-132,
1719-1739 GJ 1990 blz. 124-145,
1739-1762 GJ 1991 blz. 148-169,
1763-1791 GJ 1992 blz. 132-153.
Waar kan men testamenten vinden:
1700-1709 GJ 1951 blz. 58-60
1710-1721 GJ 1952 blz. 53-56
1722-1734 GJ 1953 blz. 70-74
Lijst van testamenten van het nedergerecht:
GJ 1978 blz. 86-100.
Lijst van testamenten, donatiebrieven e.d. voorkomende in de banden van het hof Provinciaal:
DDD 1 GJ 1970 blz. 98-100, DDD 2 GJ 1971 blz. 101-102,
DDD 3 en 4 GJ 1972 blz. 99,
DDD 5 en 6 GJ 1974 blz. 84-87,
DDD 7 GJ 1975 blz. 126-127,
EEE 1 GJ 1954 blz. 79-88, EEE 2 GJ 1955 blz. 85-91,
EEE 3 GJ 1956 blz. 60-66, EEE 4 GJ 1957 blz. 90-97,
EEE 5 GJ 1959 blz. 82-87, EEE 6 GJ 1960 blz. 99-102,
EEE 7 GJ 1961 blz. 69-79, EEE 8 GJ 1962 blz. 108-111,
EEE 9 GJ 1963 blz. 95-99, EEE 10 GJ 1964 blz. 97-99,
EEE 11 GJ 1965 blz. 94-96, EEE 12 GJ 1966 blz. 98-99.
Lijst van dorpen voorkomende in de registers van decretale verkopingen 111, van het Hof van Friesland, bevattende akten van overdracht van onroerende goederen voor minderjarige kinderen en kerkelijke corporaties. Verder ook akten betreffende executoriaal verkochte onroerende goederen:
1, 2 en 3, 1539-1571 GJ 1978 blz. 35-41,
4, 5, 6 en 7, 1572-1587 GJ 1979 blz. 93-96,
8, 9 en 10, 1588-1607 GJ 1980 blz. 109-113,
11, 12 en 13, 1612-1642 GJ 1981 blz. 117-122,
14 en 15, 1644-1659 GJ 1982 blz. 99-106,
16 en 17, 1659-1671 GJ 1983 blz. 98-103,
18 en 19, 1671-1677 GJ 1984 blz. 115-120,
20 en 21, 1677-1681 GJ 1985 blz. 108-116,
22, 1681-1685 GJ 1986 blz. 77-84,
23, 1685-1688 GJ 1987 blz. 134-140,
24, 1683-1694 GJ 1988 blz. 90-100,
25, 1684-1697 GJ 1989 blz. 92-106,
26, 1697-1700 GJ 1990 blz. 114-123,
27, 1701-1706 GJ 1991 blz. 139-147,
28, 1707-1710 GJ 1992 blz. 125-131.

VRAAG EN ANTWOORD/AANBOD

R.Tolsma

In de achter ons liggende periode van drie maanden hebben de vereniging geen nieuwe vragen van leden bereikt. Wel is er een aantal opdrachten afgewerkt die de vereniging kreeg tijdens de EXPO in Oosternijkerk. Daarover gaat deze aflevering van Vraag en Antwoord/Aanbod.
Het "**Anders Minnes Hûs**", voormalig woonhuis van de Friese schrijver Anders Minnes Wybenga te Niawier, was het onderwerp van de opdracht die de heer Van Stijn de vereniging bezorgde. Hij bewoont sinds een aantal jaren deze kleine boerderij en was nieuwsgierig naar de bouwgeschiedenis en naar het leven van de naamgever van het huis. Ontdekt werd dat het huis gebouwd moet zijn in 1876. Een jaar eerder was Douwe Geerts Siccama, landbouwer/kastelein te Niawier nog eigenaar van de grond. Hij verkoopt een stuk daarvan aan Minne Andries Wybenga, waarop deze een huis laat bouwen. De achtereenvolgende eigenaren en bewoners waren gemakkelijk op te sporen in kadastrale leggers en bevolkingsregisters. Bij toeval, de verwerker van de opdracht was op zoek naar andere zaken, werd in het archief van de notaris van Anjum een akte ontdekt waarin Minne Andries Wybenga een bedrag van f 1300,- leent van Pieter van Kleffens te Dokkum waarvoor hij als onderpand stelt: het stuk bouwland B 1142 "met de daarop nieuw gestichte huizinge welke huizinge ten kadaster nog niet afzonderlijk is bekend". Waarschijnlijk heeft Wybenga het geld gebruikt om het huis van te betalen. In mei trouwde Minne Wybenga met Janke Jans Elzinga waarna zij als eersten het nieuwe huis bewoonden. In dit huis werd Anders Minnes Wybenga op 25 oktober 1881 geboren waarna hij er tot 1946 woonde. Hij vertrok toen naar Oosternijkerk waar hij in 1948 stierf en begraven werd te Wetzens. Een kwartierstaat van Anders Minnes Wybenga werd afgedrukt in Sneuper 2.
De heer Nieuwenhuizen vroeg naar de geschiedenis van zijn huis: **Stationsweg 14 te Hantum**. Gebleken is dat het huis omstreeks 1916 gebouwd moet zijn. Henriëtta Aleida Becking verkoopt een stukje grond aan Detje Jans Hoogland welke hierop een huis laat bouwen. Helaas zijn de bouwvergunningen van Westdongeradeel vrijwel onvindbaar. Terwijl er van de gemeenten Dokkum en Oostdongeradeel een uitgebreid archief bouwvergunningen aanwezig is, bijeengebracht in archiefdozen, is

dat niet het geval in WD. Slechts een enkele tekening is nog te vinden tussen de ingekomen stukken van B en W. Daarin zoeken is als het zoeken naar een speld in een hooiberg!
De vraag van de heer Posthumus te Bakkum naar zijn vroegst bekende voorouders leverde veel problemen op. Deze voorouder, Cornelis C. Posthumus (doopsgezind), moet rond 1705 geboren zijn te Visbuurt onder Ternaard. Zekerheid kon hem niet gegeven worden rond de naam van zijn vader, vermoedelijk heette deze Claas. Wel werd de huwelijksakte van Cornelis Posthumus met Rinske Jans gevonden: 13 april 1732.
Van de familie **Zandstra** kon ook vrijwel niets opgespoord worden. De aangeleverde genealogie loopt vanaf 1710 en heeft veel hiaten. Slechts van twee personen wordt vermeld dat ze van Dokkum komen, vrijwel alle andere personen woonden in de Zuidoosthoek van Friesland. De heer Zandstra kreeg als enig resultaat van ons onderzoek: een geboorte-akte en een advertentie uit de Dockumer Courant waarin de "Opheffingsuitverkoop" van de verfzaak van Jan Zandstra wordt aangekondigd.
Een veel groter resultaat viel de heer **Terpstra** ten deel: een kwartierstaat van dochter Esther Tamara Terpstra bestaande uit vijf bladzijden. De oudste gegevens vallen ruim voor 1811 als Douwe Tjerks Terpstra, geboren 1755 te Bornwird en kastelein te Hantumhuizen, de familienaam aanneemt. Ook diens vader en moeder Tjerk Martens en Grietje Jans werden nog getraceerd. Andere in deze kwartierstaat voorkomende families: Hannema, Vellema, Spriensma, Stienstra en Braaksma.
Een anderssoortige opdracht werd ontvangen van de heer **Odinga**, kooiboer te Engwierum. Hij beschikt over een groot aantal genealogische gegevens welke echter op geen enkele manier gerangschikt zijn. Van vele families, maar vooral van Odinga's heeft hij aantekeningen en zijn verzoek was om daarin enige ore te scheppen. Voorlopig werd een totaaloverzicht gemaakt van 13 bladzijden waaronder een register. Het overzicht begint met Cornelis Gerrits, geboren omstreeks 1650 te Heerenveen. De meeste geslachten komen uit deze omgeving: Oldeboorn, Knijpe, Sloten, Warga enz. Omstreeks de tweede wereldoorlog komt de familie terecht op de kooiplaats in Engwierum. Onderweg is daar Doeke Olpherts die in 1811 de naam Odinga aanneemt. Deze genealogie krijgt zeker een vervolg.
Van de heer Mente Holwerda ontving de vereniging "Friezen in Groningen", huwelijksproclamaties van de stad Groningen tussen 1685 en 1719, eerder verschenen in Gen. Jrb. Nu dus in te zien in de bekende map op de leeszaal van het Streekarchivariaat.

Over onze auteurs

Klaas de Graaf: geboren 15-7-1916 te Ferwerd, gepensioneerd aannemer te Engwierum, stelde diverse genealogieën samen; werkte mee aan het boerderijenboek van de Friese Mij; schreef "150 jaar zelfstandig bestaan van de Ned. Herv. gemeente te Engwierum"; als vervolg daarop: "Restauratie 1993/1994"; binnenkort te verschijnen: "Wonen en werken in Engwierum, toen en nu".

Jaep Meems: geboren te Twijzelerheide, musicus wonende te Twijzelerheide, doet aan familieonderzoek, speelde diverse keren mee in cabaret en toneelstukken, organiseert kulturele avonden.

Mente Holwerda: geboren 4-7-1954 te Leeuwarden, mechanisch operator wonende te Metslawier, publiceerde de genealogie: "Holwerda, een familie uit Oostdongeradeel" en samen met Reinder Postma: "Te Nijenhuis, de Friese tak". Via het bulletinboard heeft hij toegang tot diverse genealogieën en kan hij tevens berichten verzenden binnen en buiten Nederland om kollega's vragen omtrent familie's voor te leggen.

Gegevens omtrent Reinder Postma en Jannie Broersma-Haaijer vindt u in Sneuper nummer 33

INHOUDSOPGAVE

94	Redaktioneel	R.Tolsma
95	Bestuurlijk	G.M.J. de Weger
96	Ledennieuws	E. Smits
97	Vrijwilligers Projekt Huwelijksakten	A. Medema
	Genealogie	
99	Kwartierstaat Boskma	O.F.Vos
100	Van der Werf(f) - Dokkum (9)	D. van der Werff
106	Kwartierstaat Elle Willems Ruisch	J. Meems
	Levensbeschrijvingen	
109	Jeugdherinneringen (3) - Winkels	J. Broersma-Haaijer
	Achtergronden	
111	Zoektocht door archieven (7)	R.H. Postma
120	Het Lager Onderwijs rond 1850 (3)	S.H. Tiesma
124	Boerenwagens	K. de Graaf
	Bronnen/Bronbewerking	
129	Het Decreet van 1811	M. Holwerda
132	Verzameld uit Gen. Jierboekjes	H. Aartsma
	Varia	
134	Vraag en antwoord/aanbod	R. Tolsma
136	Inhoudsopgave	